

O ARQUIVO LITERARIO DE EMILIA PARDO BAZÁN

Ricardo Axeitos Valiño

(ARQUIVO DA REAL ACADEMIA GALEGA)

Desde hai varios anos a Real Academia Galega comezou a reorganización do seu arquivo. Froito dese esforzo é a catalogación dos diferentes fondos documentais que custodia. Entre eles, sen dúbida, un dos máis destacados é o arquivo da escritora coruñesa Emilia Pardo Bazán, que mantivo coa Academia, desde os seus inicios, unha estreita relación. Foi presidenta honoraria desde a súa fundación e dona da casa na que se atopa a súa sede actual, e na que esta institución mantén unha Casa-Museo dedicada á súa memoria.

A ordenación e catalogación deste fondo, que leva xa varios anos ocupando tanto ó persoal do arquivo da Real Academia Galega como a varios investigadores¹, foi moi complicada polo terrible estado de desorganización en que se atopaban os documentos. Pero este arduo labor vai dando os seus froitos, e nos próximos meses a Real Academia Galega espera poder ofrecer ós investigadores e usuarios do seu arquivo un catálogo completo dos papeis da escritora. Como adianto, ofrecemos nestas páxinas unha descrición xeral deste fondo documental.

FORMA DE INGRESO

O fondo chega á Real Academia Galega en xaneiro de 1971², doado por disposición testamentaria pola última descendente da escritora, a súa filla María de las Nieves Quiroga de Pardo Bazán, falecida en Madrid o 2 de decembro de 1970. Os papeis forman parte do conxunto de mobles e obxectos pertencentes á familia, que María de las Nieves lega á Academia co fin de crear unha casa-museo dedicada á súa nai.

¹ O profesor González Herrán formou, desde o ano 1995, un grupo de investigación dedicado ó estudio deste arquivo. A eles débese a identificación e ordenación de boa parte dos manuscritos de Emilia Pardo Bazán.

² Curiosamente, difundíuse a idea de que o fondo documental de Emilia Pardo Bazán chega á Academia xunto coa súa biblioteca, conservada no Pazo de Meirás e doada polo Ministerio de Cultura en 1978. Pero segundo a documentación da Real Academia Galega a doazón do 78 só inclúe os libros; os documentos chegan á Coruña, tralo pasamento de dona María de las Nieves Quiroga.

ALCANCE E CONTIDO

A documentación doada pertence ó fondo da familia Pardo Bazán, e dentro del está integrado o arquivo da escritora.

O contido do fondo pódese dividir en dous grandes apartados. O primeiro formado por documentación de carácter patrimonial, sobre as propiedades e rendas da familia Pardo Bazán dende o século XVI ata mediados do XX, mentres o segundo o constitúen os arquivos persoais de Emilia Pardo Bazán, da súa filla Blanca e do marido desta José Cavalcanti.

O arquivo da escritora coruñesa está formado na súa meirande parte polos seus manuscritos, borradores e notas, xunto con algunhas galeradas e recortes de prensa das súas obras. Estes documentan toda a súa produción escrita desde os seus primeiros pasos literarios, no campo da poesía, ata as colaboracións en xornais, conferencias e leccións universitarias dos últimos anos da súa vida, pasando pola produción narrativa. Entre os manuscritos consérvanse algúns inéditos, moitos dos cales foron estudados e editados por diversos investigadores nos últimos anos.

Tristemente hai moi pouca documentación persoal. Sendo especialmente lamentable e notoria a falta de correspondencia (a penas temos un par de borradores da propia escritora e algunha que outra carta doada polos receptores). En certo modo, salva estas ausencias a colección de fotografías familiares que cerra o conxunto documental conservado.

HISTORIA E ORGANIZACIÓN DO FONDO

O fondo foi conservado pola familia da escritora, aínda que se descoñecen as atencións que lle dedicaron³. Cando chega á Academia, encárgaselle a súa organización ó profesor Benito Varela Jácome, correspondente desta institución. Este, durante o verán de 1971, revisa a documentación que distribúe en 16 “mazos”, agrupando os manuscritos por xéneros e deixando á parte a documentación persoal e familiar. Este labor queda descrito nun informe que remite á Real Academia Galega⁴. Nel resalta o terrible grao de desorde no que se atopaba o fondo e o carácter provisional da súa ordenación. Pero os documentos non volverán ser tratados ata que en 1999

³ Ó parecer despois da morte de Emilia Pardo Bazán, Luís Araujo Costa, encargouse de ordenar os seus papeis (Nelly Clémessy, *Emilia Pardo Bazán como novelista*, vol. 1, Madrid: Fundación Universitaria Española, 1982, p. 202).

⁴ Varela Jácome, Benito, *Archivo de la escritora Dña. Emilia Pardo Bazán*, decembro, 1972. Arquivo da Real Academia Galega, Fondo da Real Academia Galega, [2] f.

comeza a reorganización e reacondicionamento dos seus fondos. Actualmente a parte correspondente á escritora coruñesa xa está ordenada e clasificada, seguindo criterios arquivísticos.

Para finalizar ofrecémo-lo cadro de clasificación do seu arquivo:

Documentos Persoais

Biográficos

Correspondencia

Documentos de función privada

Producción intelectual

Manuscritos e probas de imprenta de obras literarias

Contos

Novelas e narrativa curta

Borradores, bocetos e notas para narracións.

Poesía

Teatro

Manuscritos e probas de imprenta de artigos e obras ensaísticas e críticas

Artigos

Conferencias

Traballos monográficos

Notas e apuntamentos para leccións de literatura

Leccións no Ateneo de Madrid

Leccións na Universidade Central

Notas e apuntamentos

Historia das Letras Castellanas

Apuntamentos soltos

Coleccións

Recortes de prensa

Colaboracións de Emilia Pardo Bazán

Artigos sobre Emilia Pardo Bazán

Receitas de cociña

Manuscritos alleos



Grupo de académicos con dona Blanca Quiroga, filla de Emilia Pardo Bazán, e dona Manuela Esteban Collantes, nora da escritora. A fotografía foi tomada na cripta da familia Pardo Bazán na Igrexa da Concepción (Madrid) en 1954 e dá testemuño dun dos primeiros contactos entre a RAG e as herdeiras da condessa, previo á doazón do inmovible da rúa Tabernas, hoxe sede da RAG, das pezas familiares expostas na Casa-Museo e de diversos documentos que conforman o Fondo Emilia Pardo Bazán, conservado no Archivo da RAG. De esquerda a dereita e na primeira fila están os señores Leandro Carré Alvarelllos, Wenceslao Fernández Flórez, F. Álvarez de Sotomayor, dona Blanca Quiroga y Pardo Bazán, ¿Gómez Ledo?, dona Manuela Esteban Collantes e Ramón Cabanillas. Na fila superior ¿Aquilino Iglesias Alvariño? e José Luis Bugallal Marchesi.

(ARQUIVO DA REAL ACADEMIA GALEGA).

H

Cartas a un literato novel

A mi joven compatriota, ~~En carta~~ ^{Fu} ~~no~~ ^{de} ~~este~~ ^{que} me ha interesado, porque veo en ella lo que muy vez hay en esta colitubina de los principiantes a la guerra tomamos coarturas de veteranos y atemos artículos por las batallas; - verbales al-
to de ~~revelar~~ ^{revelar} ~~los~~ ^{los} aprovechar la oportuna experiencia, y cierta irresponsabilidad conjetural que indica en V. promesas morales ~~algunas~~ ^{algunas} de mucha valía. Me agrada también el que cuenta V. ~~a~~ ^a ~~nombra~~ ^{nombra}, por manifestar sinceramente en el ~~punto~~ ^{punto} que sirve de epigrafe a esta contestación más: "un literato novel." ~~Este~~ ^{Este} ~~punto~~ ^{punto} está en cierto modo informal - ya que existieran en Madrid unos quinientos literatos novitos, por los menos - me deje a mí en libertad para aconsejar, amonestar y hasta repasarle a V. el caso: ~~pero~~ ^{pero} ~~en la forma~~ ^{en la forma} ~~ya saben~~ ^{ya saben} ~~lo~~ ^{lo} ~~ficcionar~~ ^{ficcionar}; y me agrada también ~~ab~~ ^{ab} ~~que~~ ^{que} su explicación de que le conté a V. en "letras de molde." Si dice V. de aprovecharse de su doctrina muchos que se convierten en mi mismo caso, ~~pero~~ ^(si) ~~me~~ ^{me} ~~habrá~~ ^{habrá} V. reparo alguno en darme, ~~pero~~ ^{pero} ~~porque~~ ^{porque} será decirle a otros muchos a' la vez." Y aun cuando sea así, da conforme en sus ~~mis~~

Manuscrito de "Cartas a un Literato novel I", publicado en *Nuevo Teatro Crítico* en febreiro de 1892.

(ARQUIVO DA REAL ACADEMIA GALEGA).